

УДК 614.8:631.3

Особливості розслідування нещасних випадків на виробництві

Є.І. МАРЧИШИНА, доцент, кандидат сільськогосподарських наук,
А.Л. НЕКРИТА, студент ОКР «Магістр»
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Проаналізовано особливості розслідування нещасних випадків на виробництві. Наведені основні вимоги до обліку нещасних випадків на виробництві. Охарактеризовано основні дії посадових осіб у разі нещасного випадку на виробництві.

Розслідування нещасних випадків на виробництві, акт Н-1, спеціальне розслідування, травми

Щорічно в Україні на виробництві травмується біля 10 тис. працівників, з них біля 1 тис. – із смертельними наслідками. На птахофабриках можливе травмування працівників внаслідок непрофесійного поводження з машинами, механізмами, ураження електричним струмом, блискавкою, поранення, травми, у тому числі отримані внаслідок тілесних ушкоджень, заподіяних іншою особою, теплових ударів, опіків, інших ушкоджень, отриманих внаслідок аварій, пожеж, стихійного лиха, контакту з представниками фауни і флори. Донедавна розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві здійснювалося у відповідності до “Положення про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2004 року №1112 [1]. Але, 30.11.2011 р. Кабінет Міністрів України затвердив нову постанову №1232 “Деякі питання розслідування, обліку нещасних випадків, професійних захворювань аварій на виробництві” [2].

Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві

організовує роботодавець. Розслідуванню підлягають травми, отруєння, гострі професійні захворювання та інші раптові погіршення стану здоров'я, що призвели до втрати працівником працездатності на один робочий день чи більше або до необхідності переведення потерпілого на легшу роботу терміном не менш як на один робочий день, а також випадки природної смерті на підприємстві.

Нещасні випадки визнаються пов'язаними з виробництвом і складається акт за формою Н-1, якщо вони сталися з працівниками під час:

- виконання потерпілим трудових обов'язків за режимом роботи підприємства, у тому числі, у відрядженні;
- на території підприємства або в іншому місці роботи протягом робочого часу, починаючи з моменту приходу працівника на підприємство і до його виходу або за дорученням роботодавця в неробочий час, під час відпустки, у вихідні та святкові дні;
- приведення в порядок знарядь виробництва, засобів захисту, одягу, виконання заходів особистої гігієни перед початком роботи і після її закінчення;
- проїзду на роботу чи з роботи на транспортному засобі під-

приємства або на транспортному засобі іншого підприємства, яке надало його згідно з договором, за наявності розпорядження роботодавця;

- використання власного транспортного засобу в інтересах підприємства з дозволу або за дорученням роботодавця відповідно до встановленого порядку;
- проведення дій в інтересах підприємства, на якому працює потерпілий, тобто дій, які не входять до кола виробничого завдання чи прямих обов'язків працівника;
- ліквідації аварій, пожеж та наслідків стихійного лиха на виробничих об'єктах і транспортних засобах, що використовуються підприємством;
- прямування працівника до об'єкту обслуговування за затвердженими маршрутами або до будь-якого об'єкту за дорученням роботодавця; прямування до місця відрядження та у зворотному напрямку відповідно до завдання про відрядження;
- одержання потерпілим травми або інших ушкоджень внаслідок погіршення стану його здоров'я, яке сталося під впливом небезпечного виробничого фактора чи середовища у процесі виконання ним трудових обов'яз-

ків, що підтверджено медичним висновком та інші.

За висновками роботи комісії з розслідування не визнаються пов'язаними з виробництвом, і не складається акт за формою Н-1 про ті нещасні випадки, що сталися з працівниками внаслідок:

- використання в особистих цілях без відома роботодавця транспортних засобів, устаткування, інструментів, матеріалів тощо, які належать або використовуються підприємством (крім випадків, що сталися внаслідок їх несправності, що підтверджено відповідними висновками);

- погіршення стану здоров'я внаслідок отруєння алкоголем, наркотичними засобами, токсичними чи отруйними речовинами, а також їх дії (асфіксія, інсульт, зупинка серця тощо), що підтверджено відповідним медичним висновком, якщо це не пов'язано із застосуванням таких речовин у виробничому процесі;

- алкогольне, токсичне чи наркотичне сп'яніння, не зумовлене виробничим процесом, що стало основною причиною нещасного випадку за відсутності технічних та організаційних причин його настання, що підтверджено відповідним медичним висновком;

- скоєння злочину, що встановлено обвинувальним вироком суду або відповідною постановою слідчих органів;

- у разі природної смерті або самогубства, що підтверджено висновками судово-медичної експертизи та органів прокуратури та інші.

Якщо за висновками роботи комісії з розслідування прийнято рішення, що про нещасний випадок не повинен складатися акт за формою Н-1, про такий нещасний випадок складається акт за формою НПВ (невиробничий травматизм). Про кожний нещасний випадок свідок, працівник, який його виявив, або сам потерпілий повинні негайно повідомити безпосереднього керівника робіт чи іншу уповноважену особу підприємства і вжити заходів для надання необхідної допомоги. Роботодавець, одержавши повідом-

лення про нещасний випадок, крім випадків із смертельним наслідком та групових, повинен повідомити про нещасний випадок відповідний робочий орган виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань (ФССНВВ): у разі нещасного випадку, що стався внаслідок пожежі, – відповідні органи державної пожежної охорони, а в разі виявлення гострого професійного захворювання – відповідні установи державної СЕС; організувати його розслідування й створити комісію з розслідування.

До складу комісії з розслідування входять: керівник або спеціаліст служби охорони праці або посадова особа, на яку роботодавцем покладено виконання функцій спеціаліста з питань охорони праці (голова комісії), керівник структурного підрозділу або головний спеціаліст, представник профспілкової організації, членом якої є потерпілий, або уповноважений трудового колективу з питань охорони праці, якщо потерпілий не є членом профспілки, інші особи. Керівник робіт, який безпосередньо відповідає за охорону праці на місці, де стався нещасний випадок, до складу комісії з розслідування не включається. У разі нещасного випадку з можливою інвалідністю до складу комісії з розслідування включається також представник відповідного робочого органу виконавчої дирекції ФССНВВ.

Комісія з розслідування зобов'язана впродовж 3-х діб:

- обстежити місце нещасного випадку, опитати свідків і причетних осіб та отримати пояснення потерпілого, якщо це можливо;

- визначити відповідність умов і безпеки праці вимогам нормативно-правових актів про охорону праці (НПАОП);

- з'ясувати обставини і причини, що призвели до нещасного випадку, визначити, пов'язаний чи не пов'язаний цей випадок з виробництвом; визначити осіб, які допустили порушення НПАОП, а також розробити заходи щодо

запобігання подібним нещасним випадкам;

- скласти акт розслідування нещасного випадку за формою Н-5 у двох примірниках, а також акт за формою Н-1 або акт за формою НПВ про потерпілого у 6-ти примірниках і передати його на затвердження роботодавцю.

До першого примірника акта розслідування нещасного випадку за формою Н-5 додаються акт за формою Н-1 або НПВ, пояснення свідків, потерпілого, витяги з експлуатаційної документації, схеми, фотографії та інші документи, що характеризують стан робочого місця (устаткування, машини, апаратура тощо), у разі необхідності, також медичний висновок про наявність в організмі потерпілого алкоголю, отруйних чи наркотичних речовин. Нещасні випадки, про які складаються акти за формою Н-1 або НПВ, беруться на облік. Роботодавець повинен розглянути і затвердити акти за формою Н-1 або НПВ впродовж однієї доби після закінчення розслідування, а щодо випадків, які сталися за межами підприємства, – протягом доби після одержання необхідних матеріалів.

Акти розслідування нещасного випадку, акти за формою Н-1 або НПВ разом з матеріалами розслідування підлягають зберіганню протягом 45-и років на підприємстві, працівником якого є або був потерпілий. Нещасний випадок, про який безпосереднього керівника чи роботодавця потерпілого своєчасно не повідомили, або якщо втрата працездатності від нього настала не одразу, незалежно від терміну, коли він стався, розслідується впродовж місяця після отримання заяви потерпілого чи особи, яка представляє його інтереси.

Контроль за своєчасністю і об'єктивністю розслідування нещасних випадків, їх документальним оформленням та обліком, виконанням заходів щодо усунення причин здійснюють органи державного управління, органи державного нагляду за охороною праці, ФССНВВ відпо-

відно до їх компетенції. Громадський контроль здійснюють трудові колективи через обраних ними уповноважених з питань охорони праці та профспілки через виборні органи і своїх представників [3].

У разі відмови роботодавця скласти акт за формою Н-1 про нещасний випадок чи незгоди роботодавця, потерпілого або особи, яка представляє його інтереси, зі змістом акта розслідування нещасного випадку, акта за формою Н-1 питання вирішується в порядку, передбаченому законодавством.

Розрізняються нещасні випадки, що підлягають загальному розслідуванню та обліку, та нещасні випадки, що підлягають спеціальному розслідуванню та обліку. До останніх належать: нещасні випадки із смертельними наслідками; групові нещасні випадки, які сталися одночасно з двома і більше працівниками, незалежно від ступеня тяжкості ушкодження їх здоров'я; випадки смерті працівників на підприємстві; випадки зникнення працівників під час виконання трудових обов'язків; нещасні випадки з тяжкими наслідками, у тому числі з можливою інвалідністю потерпілого. Про ці випадки роботодавець зобов'язаний негайно передати повідомлення відповідним територіальним органам: Держпромгірнагляду України; прокуратурі за місцем виникнення нещасного випадку; ФССНБВ; органу, до сфери управління якого належить це підприємство; СЕС – у разі виявлення гострих професійних захворювань або отруєнь; профспілковій організації, членом якої є потерпілий та вищому профспілковому органу; відповідному органу з питань захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та іншим органам (у разі необхідності). Зазначені органи повідомляють про нещасний випадок свої вищі організації згідно з установленим порядком. Зазначене повідомлення надсилається також у разі, коли смерть потерпілого

настала внаслідок нещасного випадку, що стався раніше. Спеціальне розслідування нещасного випадку організовує роботодавець. Розслідування цього випадку проводиться комісією із спеціального розслідування, яка призначається наказом керівника територіального органу Держпромгірнагляд України за погодженням з органами, представники яких входять до складу цієї комісії. До складу комісії із спеціального розслідування включаються: посадова особа органу державного нагляду за охороною праці (голова комісії), представники відповідного робочого органу виконавчої дирекції ФССНБВ, органу, до сфери управління якого належить підприємство, а у разі його відсутності – відповідної місцевої держадміністрації або виконавчого органу місцевого самоврядування, роботодавця, профспілкової організації, членом якої є потерпілий, вищого профспілкового органу або уповноважений трудового колективу з питань охорони праці, якщо потерпілий не є членом профспілки. Спеціальне розслідування нещасних випадків проводиться протягом не більше 10-и робочих днів. У разі необхідності встановлений термін може бути продовжений органом, який призначив розслідування. За результатами розслідування складається акт спеціального розслідування за формою Н-5. Акт за формою Н-1 або НПВ на кожного потерпілого складається відповідно до акту спеціального розслідування у 2-х примірниках, підписується головою та членами комісії із спеціального розслідування і затверджується роботодавцем протягом доби після одержання цих документів.

Роботодавець зобов'язаний проводити аналіз причин нещасних випадків за підсумками кварталу, півріччя і року та розробляти і здійснювати заходи щодо запобігання подібним випадкам.

Органи, до сфери управління яких належать підприємства, місцеві держадміністрації зобов'я-

зані аналізувати обставини і причини нещасних випадків за підсумками півріччя і року, доводити результати цього аналізу до відома підприємств, що належать до сфери їх управління, а також розробляти і здійснювати заходи щодо запобігання подібним випадкам. Органи державного та нагляду за охороною праці, ФССНБВ та профспілкові організації у межах своєї компетенції перевіряють ефективність профілактики нещасних випадків, вживають заходів щодо виявлення та усунення порушень.

Проанализированы особенности расследования несчастных случаев на производстве. Приведены основные требования к учету несчастных случаев на производстве. Охарактеризованы основные действия должностных лиц при несчастном случае на производстве.

Расследование несчастных случаев на производстве, акт Н-1, специальное расследование, травмы

The features of investigation of industrial accidents are analysed. The basic requirements are resulted to the account of industrial accidents. The basic actions of public servants are described in the case of industrial accident.

Investigation of industrial accidents, act of N-1, special investigation, traumas

Література

1. Положення про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві. – К.: Основа, 2005. – 38 с.
2. Деякі питання розслідування, обліку нещасних випадків, професійних захворювань аварій на виробництві // Постанова КМУ від 30.11.2011, №1232.
3. Войналович О.В. Охорона праці у тваринництві /О.В. Войналович, Є.І. Марчишина. – К.: Основа, 2011. – 448 с.